

ОшМУнун окумуштуулары Ошту өнүктүрөт!

3-бетте

Полиглот жана
котормочу
Шукри агай
70 жашта

5-бетте

Ибраим агайдан
дидактикалык
кеңештер

7-бетте

Ош мамлекеттик университетинин 85 жылдык мааракесина карата

“ОшМУ сүрөтчүлөрдүн көзү менен” көркөм сүрөттөрдүн жана фото-сүрөттөрдүн сынагы өтөт!

Сынакта ОшМУнун мурдагы көрүнүшүн жана бүгүнкү жетишкендиктерин сүрөт аркылуу ачып берүү чеберчилигине баа берилет.

Конкурска ОшМУнун окутуучулары жана студенттери фото-сүрөт, живопись, графика, жандуу жазуу жана декоративдик колдонмо чыгармалары менен катыша алышат.

Эмгектер 15-апрелге чейин кабыл алынат.

Жеңүүчүлөр 25-апрель күнү сыйланат.

Байге фонду - 50 000 сом.

Сынакка активдүү катышкан студенттерге диплом жана баалуу белектер берилет.

Сынактын жобосу www.oshsu.kg сайтында.

Колдо тартылган сүрөттөр үчүн: **0559 08 00 54**

Фото-сүрөттөр үчүн: **0770 0018 98**

Эл алдында эргип ырдап, байге уткуң келеби!

Анда чамда!

Кыргызстан ЖОЖдорунун таланттуу студенттери арасында “АЛТЫН ҮН” вокалдык сынагы өтөт!

Сынак ОшМУнун башкы имаратында 25-апрель күнү өтөт.

Мыктынын мыктылары:

1-орун 30 000 сом!

2-орун 20 000 сом,

3-орун 10 000 сом менен сыйланат.

Сынакка активдүү катышкан студенттерге Диплом жана баалуу белектер берилет.

Байланыш үчүн телефон: **0552322002**

WhatsApp, номер: **0702929204**

Жаратман студенттер үчүн эң сонун мүмкүнчүлүк!

Студенттердин эмгектерин коомго алып чыгуу жана эл аралык байланышын чыңдоо максатында Ош мамлекеттик университетинин 85 жылдыгына карата эл аралык “StudEXPO-2024” Computer Science and Design студенттик жарманкеси өтөт.

Иш чарага Кыргызстандын жана жакынкы өлкөлөрдүн жогорку окуу жайларынын студенттери катыша алат.

Каалоочуларды каттоо 24-мартка чейин www.studexpo-2024.oshsu.kg сайты аркылуу жүрөт, жарманке ОшМУнун базасында 12-апрель күнү өтөт.

Иш чараны мыкты тренингдер, мастер-класстар, маданий эс алуу иш чаралары коштойт.

Ар бир катышуучуга сертификаттар берилет.

Жеңүүчүлөр баалуу белектер, дипломдор, медалдар менен сыйланышат.

Байланыш номерлери

(Wahatsapp, телеграмм): **0770 90 49 04, 0505 66 00 78**

e-mail: tjoldoshov@oshsu.kg

ОшМУ – Биз менен дүйнөнүн эшигин ач!

ОшМУнун дарыгерлери кардиохирургиялык операция жасады

ОшМУнун медициналык клиникасында биринчи жолу кардиохирургия боюнча бейтаптын жүрөгүн токтотпой, согуп турган абалда ачык түрдөгү “коронардык артерияларды айланып өтүү” хирургиялык операциясы жасалды. Коронардык артерияны шунттоо операциясы шунттарды (кан тамыр трансплантаты) колдонуу менен коронардык тамырдын тарылган жерин айланып өтүү аркылуу жүрөгтүн артерияларында кан агымын калыбына келтирүүгө мүмкүндүк берүүчү операция болуп саналат.

Операция ОшМУнун медициналык клиникасынын кардиохирургу Жакшылык Абдимиталип уулу баштаган клиниканын дарыгерлери жана Орусиядан чакыртылган кардиохирург Бакытбек Кадыралиев тарабынан жасалды. Учурда жүрөгүнө операция жасаткан 60 жаштагы бейтаптын абалы туруктуу.

“Буга чейин медициналык клиникада оор жана жеңил түрдөгү операциялар жасалып жаткан. Биз жакынкы аралыктан бери клиникада кардиохирургиялык операцияларды жасоого ылайыктуу шарттарды түздүк. Ал үчүн заманбап техникалык аппараттар, реанимация бөлүмүнө ылайыктуу жабдыктар алынды. Бүгүн жүрөгүнөн операция болгон бейтаптын абалынан кабар алып, дарыгерлер менен баарлаштым. Мындан ары да клиникада акыркы үлгүдөгү заманбап техникалар алынып, жарандардын ден соолугуна кам көрүүгө шарттар түзүлөт”, - деди ОшМУнун ректору Кудайберди Кожобеков.

Учурда окуу жайдын клиникасында операциялардын бардык түрү жасалат. Клиниканын бөлүмдөрү акыркы заманбап үлгүдөгү медициналык шаймандар менен жабдылган.

МЕТАнын инженер-программисти студенттерге дем берди

Билим алуу үчүн Кыргызстан менен эле чектелбей чет жактарга чыгып, өзүңдү өнүктүрүлө. Ал эми алган билимиңерди Кыргызстан үчүн, өлкөнүн өнүгүшү үчүн пайдалангыла.

Мындай оюн 19-февралда Америка технология институтунун негиздөөчүсү, Facebookтагы бөлүмдүн техникалык башчысы, инженер-программист Эмиль Билгазиев студенттер менен болгон жолугушуусунда айтты.

Андан сырткары Америкадан билим алуу, чет жакта иштөө, алган билимдерди туура колдонуу жана аны сатуу боюнча кеңештерди берди.

Жолугушууга окуу жайда программалоо, IT багытында билим алган студенттер, окутуучулар катышты.

Иш-чаранын алкагында Эмиль Билгазиев ректор Кудайберди Кожобеков менен жолугуп, окуу жайдын Дата борбору менен таанышты.

Эмиль Билгазиев АКШда билим алып, дүйнөдөгү белгилүү SHEEL, LINKEDIN, UBER, SNAPCHAT, META сыяктуу компанияларда эмгектенген.

Мугалимдер билимин өркүндөтүүдө

Заманбап технологиялар, билим берүүнү башкаруу, сынчыл ой жүгүртүү, педагогика жана психология багытындагы окутуу ушул жылдын январь айында уюштурулду.

Окутууга ОшМУнун жана Ош шаарындагы ЖОЖдордон төрт жүзгө жакын окутуучу катышты. Педагогикалык чеберчилигин өстүрүү курсу ОшМУнун Билим берүүнүн, изилдөөлөрдүн, инновациялардын сапатын өнүктүрүү боюнча стратегиялык пландаштыруу департаменти жана Квалификацияны жогорулатуу борбору тарабынан өткөрүлдү.

Курстун угуучуларына 5-февралда сертификаттар тапшырылды. Анда ректор Кудайберди Кожобеков окутуучулардын жаңы технологияларды өздөштүрүп, заманбап педагогикалык ыкмалар менен студенттерге билим берүүсү учурдун талабы экендигин баса белгиледи.

Окутуучулардын педагогикалык чеберчилигин өстүрүү, квалификациясын жогорулатуу максатында 2015-жылы ОшМУда мугалимдердин билимин өркүндөтүү институту ачылган. 2023-жылы ОшМУнун структурасын оптималдаштыруу максатындагы ректор Кудайберди Кожобековдун буйругуна ылайык Квалификацияны жогорулатуу борбору болуп түзүлгөн.

ОшМУнун Мугалимдердин билимин өркүндөтүү институтунда 2019-2024-жылдар аралыгында өлкө боюнча 1154 мугалим билимин өркүндөткөн.

Илимде электрондук ресурстардын мүмкүнчүлүгү

Электрондук ресурстарды илимий изилдөөлөрдө натыйжалуу пайдалануу боюнча ОшМУнун окутуучулары, аспиранттары жана илимий китепкананын кызматкерлери атайын окутуудан өттү.

Тренингде катышуучулар илимий изилдөө жүргүзүүдө кайсы булактарды колдонуу натыйжалуу, ачык сөздөрдү табуу, тийиштүү материалдарды издөөдө академиялык ресурстарды колдонуу боюнча маалыматтар алышты.

Окутуу ЖОЖдор жана коомдук китепканалар үчүн эл аралык онлайн ресурстарга жеткиликтүүлүктү уюштуруу, электрондук ресурстарды эффективдүү пайдалануу жана жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу боюнча билим берүү мекемелеринин потенциалын жогорулатуу максатында “Жаркын келечек үчүн билим алуудагы теңчилик жана жеткиликтүүлүк” долбоорунун алкагында өттү. Долбоор АКШнын Кыргызстандагы элчилиги тарабынан колдоого алынып, анын алкагында Кыргызстандын бардык облустарынын жогорку окуу жайларында тренингдер өтүп жатат.

Көзөмөлчүлүк кеңеш: чечимдер кабыл алынды

ОшМУнун Көзөмөлчүлүк кеңешинин кезектеги жыйынына ректор Кудайберди Кожобеков, Көзөмөлчүлүк кеңешинин төрагасы Балтагул Нурунбетов, инвестиция жана экономикалык өнүгүү боюнча проректор Кубаныч Токторов, пландоо-финансылык бөлүмдүн башчысы Динара Курбанбаева жана башка чакырылган тиешелүү адистер катышты.

Алгач, Көзөмөлчүлүк кеңешинин 2023-жылдагы жүргүзгөн ишмердүүлүгү боюнча отчеттук маалымат угулду. Андан соң ОшМУнун билим берүүдөгү акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөрү, коммерциялык ишмердүүлүктү жүргүзүү жана сыйлык акы төлөө жөнүндө Жобосуна өзгөртүүлөр киргизилди.

Ошондой эле, “ОшМУ-Алдиер” футбол клубунун 2023-2024-окуу жылына карата түзгөн сметасы, бүтүрүүчүлөрдүн дипломдорун даярдоодо дипломго жооптууларга 2023-жыл үчүн сыйлык акы төлөө, окуу-өндүрүштүк ветеринардык клиниканын Жобосу жана көрсөткөн кызматтарынын баасы, БЖМ

факультетинин мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу кафедрасынын Консультативдик-окуу борборунун Жобосу, окутуу-кеңеш берүү кызматынын тарифтеринин прейскуранты, РСК банкка ОшМУнун эсебинен депозитке акча салуу жана ОшМУнун спорт клубунун 2023-2024-окуу жылына бекитилген сметасына университеттин 85 жылдык маарекесин өткөрүүгө байланыштуу толуктоолорду киргизүү маселелери каралып, тиешелүү чечимдер кабыл алынды.

Бутага атуучу каана ачылды

ОшМУнун Индустриалдык-педагогикалык колледжинин социалдык иштер жана аскерге чейинки

даярдоо циклынын окутуучусу, полковник Ашимжан Кебеков жана АЧД предметинин окутуучуларынын демилгеси менен бута атуучу каана (Тир) ачылды.

Иш-чарага ОшМУнун орто кесиптик билим берүү департаментинин директору Чынгызбек Мамажакып уулу, колледждин директору Олжобай Шаимкулов, колледждин жамааты катышты.

Аталган каана окутуучулар тарабынан студенттердин предметке болгон кызыгуусун күчөтүү максатында ачылган. Бул бута атуучу каанадан окутуучулар студенттерге аскерге чейинки даярдоо предметин өтүүдө колдонушат.

Окумуштуулар шаар өнүктүрөт

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин Төрагасы Акылбек Жапаровдун тапшырмасына ылайык кечээ Ош мамлекеттик университетинин окутуучулары, илимий кызматкерлери Ош шаарын өнүктүрүү, шаардын инфраструктурасын жакшыртуу жана жергиликтүү бюджеттин киреше бөлүгүн көбөйтүү багытындагы иштерге активдүү катышат. 9-февраль күнү бул багытта Ош шаарынын мэриясынын демилгеси менен кеңешме өтүп, илимий-

практикалык ыкмалар менен иш алып баруу маселелери каралды.

Кеңешмеге Ош шаарынын мэринин биринчи орун басары Марс Исаев, Ош мамлекеттик университетинин ректору, экономика жана финансы тармагындагы жетекчилер катышты.

Жыйында шаарды өнүктүрүү боюнча сунуштар, идеялар айтылып, пикир алмашуу болду.

Өзбекстан менен кызматташуу күчүндө

ОшМУнун ректору Кудайберди Кожобеков Мирзо Улугбек атындагы Өзбекстан улуттук университетинин

география жана ГИС факультетинин деканы Шавкат Шарипов жетектеген делегацияны кабыл алды.

Жолугушууда эки университеттин кызматташуу келишимдери, студенттердин академиялык мобилдүүлүгү, профессордук-окутуучулук курамдын тажрыйба алмашуусу, биргеликте илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү багыттары жакшы жолго коюлгандыгы белгиленди. Эки тараптуу кызматташуу келишимине толуктоолорду киргизүү менен жаңылоо сунуштары айтылды.

Делегация 20-февралда ОшМУнун Табият таануу, туризм жана агрардык технологиялар факультетинин колдонмо геодезия программасына конок лекцияларды окушат. Ал эми 21-февралда ОшМУда колдонмо геодезия программасы үчүн PhD докторантура, аспирантура ачуу, Scopus, Web of Science, РИНЦ илимий журналдарына макалаларды жарыялоо, заманбап илимий долбоорлорду иштеп чыгууга багытталган талкууга катышат.

“Эл достугу – деңиз”

ОшМУда “Алишер Навои жана Захирдин Мухаммад Бабур – улуттар аралык достукту жана маданиятты жайылтуунун жарчысы” аттуу адабий-музыкалык кече болуп өттү. Адабий кече Кыргызстан менен Өзбекстандын ортосундагы адабий жана маданий байланыштарды бекемдөөгө жана ОшМУнун 85 жылдык мааракесине арналып уюштурулду.

Ага Өзбекстандын Ош шаарындагы башкы консулу Зафарбек Ахмедов, адабиятчы, Чыңгыз Айтматов атындагы эл аралык академиясынын академиги, Өзбекстан-Кыргызстан достук жамаатынын башчысы Зухриддин Исамиддинов баштаган өкүлдөр, окуу жайдын жамааты катышты.

Ректор Кудайберди Кожобеков: “Бүгүнкү күндө Кыргызстан менен Өзбекстандын маданий, гуманитардык, алмашуу жаатындагы байланыштары мамлекеттик деңгээлде бекемделип жатат. Аны менен катар ОшМУ Өзбекстандын 40тан ашуун жогорку окуу жайлары менен кызматташып келүүдө. Биздин окуу жайдын окутуучулары, студенттери Өзбекстандын ЖОЖдорунда, Өзбекстандын ЖОЖдорунан келген окутуучулар, студенттер ОшМУдан билимдерин өркүндөтүп, тажрыйба алмашууда. Өзбекстандагы Алишер Навои атындагы Ташкент мамлекеттик өзбек тили жана адабияты университетинде ОшМУнун Чыңгыз Айтматов атындагы “Кыргыз тили жана маданияты” борбору иш алып барса, ОшМУда аталган университет менен биргеликте ачылган “Өзбек тили жана маданияты” борбору ишмердүүлүгүн жүргүзүп, эки элдин достук мамилелерин чыңдоого салым кошууда. Бүгүнкү уюштурулуп жаткан адабий кечени эки борбордун биргеликте жасаган иш-аракетинин натыйжасы катары бааласак да болот”, - деди.

Иш-чаранын алкагында Алишер Навои жана З.М.Бабурдун кыргыз адабиятындагы орду, эки элдин достук алакасы боюнча баяндамалар окулду.

Кеченин жүрүшүндө М.Бабур атындагы өзбек академиялык драм театрынын классикалык ансамблинин күүлөрү жаңырып, студенттер тарабынан ыр-бийлер тартууланып, Бабурдун, Навоинин газалдарынан жана рубаилеринен үзүндүлөр көркөм окулду.

Кодже университетинин өкүлдөрү ОшМУда болду

Кореянын Кодже университетинин механикалык инженерия факультетинин башчысы Шин Донг Чхоль баштаган делегация жана Жогорку Кеңештин депутаты Эльдар Сулайманов ОшМУга атайын иш сапары менен келди. Алар ректор Кудайберди Кожобеков менен жолугуп, пикир алышышты.

Мында тараптар эки окуу жайдын билим берүү, академиялык мобилдүүлүк, эл аралык байланыштар, эки тараптуу кызматташуу боюнча сүйлөшүштү.

Кодже университетинин өкүлдөрү студенттер менен жолугуп, анда Кореяда окуу жана иштөө боюнча маалыматтарды беришти. Мындан сырткары коноктор ОшМУдагы корей тили борбору менен таанышты.

Кореянын Кодже университети жеке менчик технологиялык жогорку окуу жайы болуп саналат. Окуу жай аралда жайгашып, механикалык инженерия, кемелерди куруу багыттары боюнча адистерди даярдайт.

ОшМУ Наманган университети менен кызматташат

Ректор Кудайберди Кожобеков Кокон мамлекеттик педагогикалык университети жана Наманган мамлекеттик университетинен келген делегацияны кабыл алды.

Жолугушууда ОшМУ менен Наманган бизнес жана илим университетинин ортосунда кызматташуу меморандумуна кол коюлду.

Меморандумда биргелешкен билим берүү программаларын иштеп чыгуу, студенттер менен окутуучулардын арасында академиялык мобилдүүлүк, конок лекцияларды окуу, тренингдерди өткөрүү үчүн белгилүү илимпоздор менен адистерди чакыруу, окуу программаларын алмашуу, эл аралык маданий байланыштарды өнүктүрүү багыттары камтылган.

Наманган бизнес жана илим университетинин ректору Каримжон Боймирзаев жетектеген университет 2022-жылы ачылган. Учурда 12 миңден ашуун студент бакалавриат даражасы боюнча 15 багыт жана магистратура даражасы боюнча 3 багыт боюнча билим алат.

Ош мугалимдер институтунун бүтүрүүчүсү, Кыргыз эл акыны, Кыргыз эл баатыры Сооронбай Жусуев:

"Ош мугалимдер институту мен үчүн акжолтой окуу жай болду"

Мен Ош мугалимдер институтунун тил жана адабият факультетине 1947-жылы кирип окуп, 1949-жылы артыкчылык дипломун алып бүтүп чыкканмын. 1947-жыл мен үчүн акжолтой, олжолуу жыл болгон. Ал жылы Ош мугалимдер институтунда окуп, Ош шаарында жашоо мен үчүн өтө ийгиликтүү жыл болгон. Ош шаарында чыгып турган "Ленин жолу" газетасынын алдында жазуучу Камчы Жунусов жетекчилик кылган адабий ийрими ошол жылы өз ишин баштап, гезиттин ай сайын чыга турган "адабият бетине" жаш акындардын ырлары үзбөй чыгарып турчу.

1943-жылдан тартып, согуштун аягына чейин Панфилов атындагы 8-гвардиялык дивизияда байланышчы болуп, күн-түндөп алдыңкы линияда тартылган телефон байланышынын үзүктөрүн улап жүргөнүмдө эки жолу жоо огуна жараланганмын. Кээде, уруш токтой калган учурлардан пайдаланып, жер кепеде, окопто ыр жаза койчумун. Ошентип жүрүп жазылган "Алдыга жүргүн, кыргыздар!" деген ырым ошол кездеги "Советтик Кыргызстан" (кийинки "Ала-Тоо") журналынын редактору, атактуу акын Жоомарт Бөкөнбаевге жиберсем, ал ырымды жактырып, журналдын 1943-жылдын декабрь айындагы санына жарыялаганын билгенимде төбөм көккө жетип кубанган болчумун.

Ушул "Алдыга жүргүн, кыргыздар!" деген ырым менин чыгармаларымдын төл башы болуп калганы чындык.

Басмадан менин алгач ыр жыйнагым чыга электе, Ош мугалимдер институтунун

2-курсунун студенти кезимде Кыргызстан Жазуучулар союзу мени 1949-жылы 14-январда СССР Жазуучулар союзунун мүчөлүгүнө кабыл алган. Бул өтө кубанычтуу, ошону менен бирге чоң жоопкерчилик экенин сезип иштеп, ийгиликтерге жетише баштадым. Менин алгачкы ырлар жыйнагым "Эмгек

күүсү" деген ат менен "Кыргызмамбастан" 1950-жылы жарык көргөн.

Ош мугалимдер институтун биз бүтүрүп, Ош, Жалал-Абаддын райондорундагы мектептерге иштегени кеткенден эки жыл өтпөй эле бул окуу жай Ош педагогикалык институтуна айланды. Мени Куршап

районунун борборундагы № 2 Ворошилов атындагы орто мектепке директор кылып жиберилип, анда мен үч жарым айча гана иштегенден кийин партиянын Ош обкомунун буйругу менен Ош облустук "Ленин жолу" гезитинде бөлүм башчылык милдет аткара баштадым. 1955-жылы Ош педагогикалык институтунун биринчи бүтүрүүчүлөрүнө арнап "Билимиңер дары болсун балдарга" деген ыр жазып куттуктаганым эсимде.

Бир жылды экинчи жыл артынан такымдап, мезгилтоктобой отүп жатат. Борбор шаарда гана эмес, менин чыгармачылыгым башталган, өскөн, өркүндөгөн Ош шаарында да бир топ мааракелерим өттү. Мен көптөгөн ырларымды арнаган Ош шаарына 3000 жылдык мааракеси өткөндө албетте мен Ошто болдум, өткөн салтанаттарга катыштым. Ошол жылы өзүм да 75 жашка чыктым эле. Ош МУнун Окумуштуулар кеңеши мага университеттин ардактуу профессору деген наам бергенде чексиз кубанып, төбөм көккө жеткен.

ОшМУ менен менин байланышым улана берди. Университеттин филология факультетинин студенттери менен кезектеги жолугушуум болду. Мугалимдер институтунда мен окуган тааныш имаратта өтүп, өткөн чакты аргасыздан эске салды. Ошол жолугушуу жөнүндө ыр жазганмын. Ош мугалимдер институту мен үчүн акжолтой окуу жайы болгондугу ырас. Аны бүткөндөн бери узун жол бастым. Бул жолумда көп ийгиликтерге жеттим.

Кеңешбек Сайназаров, ОшМУнун чет тилдер факультетинин 1995-жылкы бүтүрүүчүсү:

«ОшМУ - колго камчы карматкан окуу жай»

"Жалпы кызыкчылыктарды издөө" (Search for Common Ground) тынчтык куруу уюмунун Азия региону боюнча кеңешчиси, Өзбекстандагы кеңесинин деректири

«Эс тартып чоңоюп калган кезде койдун кезүүсүнө чыга турган болдум»

Талаада жүргөндө ар кандай ойлор менен кыялдардын чабытына кирип алып турмуштун келечегин көз алдыма алып келгенди жакшы көрчүмүн. Ошондой учурлардын көбү "мен келечекте кандай окууда окуйм, кандай адам болом, кандай кесиптин ээси болом" деген толтура суроолор эле. Бул ойлор дайыма айылыбыздын өйүзүндө койдун жайып коюп, географиялык картанын элеси менен айылдын тээ арт жагындагы бийик-бийик тоолордун артында жайгашкан Ош деген чоң шаардагы жашоону көз алдыма алып келгенде ого бетер күчөйт болчу.

«Орто мектепти бүтүп, «элчилеп мен да окууга барам» деп оолугуп калдым»

Ошентип 1990-жылы июнь айында ал кездеги Тажик Республикасынын Мургаб районуна караштуу Сарык-Могол айылындагы орто мектепти бүтүп, элчилеп мен да окууга барам деп оолугуп калдым. Атам болсо илгерки партиянын кызматкери катары "сен айылда калып колхоздо иштейсиң, аскерге барасың, анан келип окуйсуң" деп көгөрөт. Каршылыкты күчөтпөш үчүн ортого атамды салып, атамды узак убакытта көндүрүп, 24-июнь күнү жогорку окуу жайга тапшырам деп айылдан райондун борбору болгон Мургаб кыштагына жөнөп кеттим. Ал жактан керектүү документтерди атамдын иниси Маматназар агам менен чогуу даярдап

алып, дароо эле облустун борбору болгон Хорог аркылуу Душанбе шаарына бардым.

Окууга тапшырам деген эл көп. Баары эле менден да күчтүү даярданган түрү бар. Аны эстеген сайын ындыным өчөт. Кантсе да колдон келген аракетти кылайын деп эртеден кечке экзамендерге даярданам. Аркы-беркини окуйм. Ошентип жатып үч экзаменди ийгиликтүү тапшырып, Ош педагогикалык институтунун чет тилдер факультетине жолдомо алдым. Сүйүнгөнүмдө чек жок.

«ОшМУнун чет тилдер факультети турмуш жолго мыкты камдап, атты чоң жүрүшкө таптагандай эки негизги курал берди деп ойлойм»

Адашкан эмес экенмин. Чет тилдер факультетинде өз кесибин сүйгөн агай-эжекелер бар экен. Алардын окуткан сабагын эле эмес, берген тарбиясын да алып, чоң турмуш жолуна быштым. Биринчилерден болуп менин англис тилинде сүйлөө кебиме, грамматикама фундамент койгон устаттарым булар болду: Галина Калиева, Фарида Лалаева, Гүлпар Масырова, Шукри Мараш Оглы, Светлана Алымкулова, Галина Цай. Чет тилдерин окутуу методикасы технологиясын жакшы өздөштүргөнгө Александр Лисстин кафедрасында иштеген Айчүрөк Тургунова, Камил Кадыров, Эмма Сагирова жана Альбина Кожонтаевалар чоң көмөк болушту. Жыйынтыгында турмуш жолго мыкты камдап, атты чоң жүрүшкө таптагандай эки негизги курал берди деп ойлойм.

Биринчиден, англис тилин тартынбастан сүйлөп, функционалдуу болушуна шарт түзүштү. Анын натыйжасында кандай гана

аудиторияда болбоюн, кайсы деңгээлдеги студенттер, же профессионалдар менен баарлашпайын тилдин кебин өздөштүргөн, ар бир жагдайда маекти алып кеткен, ар кайсы тармактардан талкуу жүргүзгөнгө кругозор кенен өнүмдү даярдады десем болот. Аны кийин окууну бүткөн соң Жалал-Абад мамлекеттик университетинин чет тилдер факультетине орношкондо байкадым. Мага эң күчтүү деген группаны кураторлук кылганга берсе деле ага ылайык тил жөндөмүмдүн жетишкендиги менен берилген тапшырманын өтөсүнө чыга алдым.

Экинчиден, чет тилин өздөштүрүүдө

колдонулуучу ар кандай методиканын байлыгы болду. Аны өзүм сабак өткөндө да, студенттерди практикага алып чыкканда жетекчилик кылганда да сездим. Кандай гана оор темалар болбосун, методиканын ар тараптуу тактикаларын колдонуп үйрөнүүчүлөргө жөнөкөй жана жатык тилде түшүндүрүп, аны практикада колдонуп кетишине көмөктөшө алдым.

Ушундай байлыктарды мага кут куйгандай топтоп берген ОшМУнун чет тилдер факультетине терең ыраазычылыгымды билдирем.

Полиглот жана котормочу Шукри агай 70 жашта

Мараш-Оглы Шукри Вазирович 1954-жылы Ноокат районунда туулган. Улуту хемшин болот. 1977-жылы ОшПИнин чет тилдер факультетин аяктагандан кийин эки жыл Ош областтык жаштар уюму - комсомол комитетинде кызматкер болуп эмгектенген. 1979-жылы өзү бүтүргөн факультеттин англис тилинин лексикасы жана фонетикасы кафедрасына окутуучулук кызматка чакырылат. Ошондон тартып 33 жылдан бери катардагы окутуучудан доцент жана деканга чейинки, ОшМУнун эл аралык кызматташуу департаментинин директору кызматтарында үлгү тартарлык тажрыйбалуу мугалим катары иштеп келе жатат.

1984-жылы Санкт-Петербург университетинин филология факультетинин 2 жылдык курсун, 1989-жылы Москвадагы М.Тореза атындагы лингвистикалык университетинин алдындагы аспирантураны жана 1997-жылы Англиянын Дарем университетинин 1 жылдык курсун бүтүргөн. 1990-жылы «Өзгөрүүчү кош тилдүүлүк кырдаалында тилдердин бир-бирине карым-катнашы» деген темада кандидаттык диссертация коргогон жана 10.02.19. – тил илиминин теориясы адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты даражасына татыктуу болгон.

Шукри Мараш-Оглы полиглот жана котормочу. Англис тили, жалпы тил илими жана окутуунун усулияты маселелери боюнча 40 илимий макалалардын жана тезистердин, 3 окуу-усулдук колдонмунун, 5 лекция курстарынын автору, 6 китептин жооптуу редактору. Англис тилин окутуунун интерактивдүү усулдары жана жалпы тил илимине арналган онго жакын илимий эмгектери жарык көргөн.

1996-1997-жылдары Англиянын Дарем университетинде Дүйнөлүк Ага Хан уюмунун колдоосунда чет тилин окутуунун жаңы технологиялары боюнча бир жылдык программдан өтүп кайткандан кийин чет тилдер факультетинде окутуунун жаңы технологиялары борборун ачып, Ош шаарындагы жогорку окуу жайларынын англис тил окутуучуларынын, Ош, Жалал-Абад жана Баткен облустарынын орто мектеп мугалимдеринин тилдик жана методикалык билимин өркүндөтүү курстарын үзгүлтүксүз өткөрүп келет. Ага Хан уюмунан ОшМУга 130 миң долларлык тилдик лаборатория, компьютердик техника, китеп жана ар түрдүү окуу каражаттарын грант катары утуп алган.

ОшМУнун Дүйнөлүк тилдер факультетинин деканынын окуу иштери боюнча орун басары (1997-1998-ж.ж.), деканы (1998-2004-ж.ж.), Роман жана герман филологиясы кафедрасынын доценти жана кафедра башчысы болуп (2004-2017-ж.ж.), ОшМУнун Кыргыз-Европа факультетинин деканы (2017-2021-ж.ж.) болуп эмгектенген.

Илимий-педагогикалык ишмердиги үчүн «Кыргыз Республикасынын эл агартуусунун мыктысы» (КР БММ 28.09.1999-жыл №61/4 чечими) төш белгиси, Кыргыз Республикасынын Билим жана маданият министрлигинин ардак грамотасы менен сыйланган.

2007-жылдын март айында Шукри Вазирович АКШнын Сиэтл шаарында өткөн англис тили мугалимдеринин дүйнөлүк илимий-практикалык конференциясында «Кыргыз элинин социолонгвистикалык мурасы жана Кыргызстандагы тилди өнүктүрүүнүн келечеги» аттуу доклад менен катышкан.

2013-жылдын 12-14-апрелинде «Англис тили глобалдык жана жергиликтүү тил» аталышындагы Эл аралык лингвистикалык Ассоциациянын Нью-Йорк шаарында өткөрүлгөн 58-конференциясында «Борбордук Азиянын маданияты жана тилдери: тилдик тарыхы жана азыркы абалы» деген темада баяндама жасады.

Мараш-Оглы Шукри Вазирович азыркы учурда ОшМУнун Эл аралык билим берүү программаларынын жогорку мектебинин Европа жана Америка интеграция бөлүмүнүн башчысы болуп эмгектенүүдө.

Агайым, насаатчым, кесиптешим

Мугалимдик кесипти туу тутуп, күжүрмөн эмгек менен далайга таанылып, адамзаттын дүйнө таануусун калыптандырып, чарчаганын билбей, зымырап учкан убакытты татыктуу колдонуп, мыкты тарбия берип окуткан студенттери менен сыймыктанып, жаратмандык бийик рух менен эмгектенип келе жаткан ардактуу педагогдор арабызда көп экендигин белгилөө зарыл.

Мындай педагогдордун бири – илимпоз, лингвист-котормочу, мыкты насаатчы агайыбыз Мараш-Оглы Шукри Вазирович. Тагдырдын буйругу менен, 1998-жылы орто мектепти бүтүргөн соң, ОшМУнун чет тилдер факультетинин студенттеринин катарына кошулдум. Агай ошол жылдары факультеттин декандык кызмат ордун аркалап келген. Биринчи курста “тил илимине киришүү” дисциплинасын окутту. Шукри Вазировичтин эң алгачкы өткөргөн сабагынан анын психологиялык-педагогикалык ой

жүгүртүүсү, педагогикалык чеберчилиги жана чыгармачылыгы, кесипкөйлүгү, адамгерчилик сапаттары эң жогорку деңгээлде экендигин баарыбыз байкап билдик.

Мезгил - учкан куштай зымырап учуп, окууну аяктап, биз да педагогикалык кесипти аркалап, сыймыктанып жүргөн насаатчыларыбыздын катарына кошулдук. Кесиптеш катары агай менен бир коллективде иштөө, анын адамдык жана кесипкөйлүк сапаттарын жакындан таанып билүү биз үчүн чоң сыймык болду. Шукри Вазировичтин кесиптештерине жана студенттерге болгон жумшак, сылык мамилеси алардын агайга болгон сый-урматын дайым арттырып келет. Агайды чыгармачыл илимпоз-педагог, лингвист-котормочу катары бир гана Кыргызстанда эмес, жакынкы жана алыскы чет өлкөлөрдө тааныгандыгы биз үчүн чоң сыймык жана эбегейсиз стимул.

**Кундузбек Адапбаев,
ОшМУнун ЭАББПЖМнын Европа
жана Америка интеграция
бөлүмүнүн ага окутуучусу**

Устатымдын бейнеси

1990-жылдын башында Ош педагогикалык институтунун чет тилдер факультетине 1-курска келдик. Сабактар башталды. Күн сайын ар предметтерден сабактар жүрүп, көп улуттун өкүлдөрүнөн турган агай-эжекелер сабак өтүп жатышты. Ошолордун арасынан кыргыз тилинде суудай сүйлөгөн, ар кандай тилдерде анекдот айтып сабак өткөн лекторубуз Шукри Вазирович Мараш-оглы мага окшоп тоо регионунан келген студенттерге аябай чоң таасир, окууга болгон мотивацияны берди десем болот. Агайдын айткандарын угуп, анын англисче туура айтылышын кайталап тил үйрөнүп жаттык. Жылдар өтүп агай менен болгон мамилебиз курчуду, 5-курста мага дипломдук ишке жетекчи болду. Окуу жайды бүтүп университетте иштеп калганда ментордук сунуштарын айтып, окутуунун жаңы усулдарын үйрөнүүгө жардам берип жатты. 2001-жылы Пакистандын Карачи шаарындагы Ага-Хан университетине 2 жылдык магистратурага барышыма себепкер болду. Андан кайтып келгенден кийин университетте чогуу иштеп, кандидаттык диссертацияма байланыштуу агай менен далай талкууларды жүргүздүк, анын насааттарын уктым. Жалпылап айтканда, Шукри

Вазирович менин агайым, илимдеги насаатчым, эмгек жолундагы үзөңгүлөшүм, бизди эркин ой жүгүртүүгө үндөп, даңгыр жолго узаткан чыныгы устатым болуп эсептелет деп айта аламын. Кагаздан башын көтөрбөгөн, калем менен көз майын короткон, 7-8 тилде эркин сүйлөгөн устатымдан эмгектенгенди, максат коюп, умтулганды, адамдар менен диалог түзө билгенди, адамгерчиликте, меймандостукту жана башка көптөгөн адамдык жакшы сапаттарды үйрөндүк десем болот.

Урматтуу Шукри Вазирович, сизди чын жүрөктөн юбилейиңиз менен куттуктайм! 70 жыл бул тажрыйба менен жылдар гана эмес, бул сый-урмат, зор салым жана акылмандык. Сиздин мындан аркы өмүрүңүз да ийгиликтер, кубанычтуу көз ирмемдер менен жык толсун. Бекем ден соолук, чыгармачылык ийгиликтерди каалайм!

**Тойчубек Кабылов,
Дүйнөлүк тилдер жана маданият
факультетинин англис филологиясы
кафедрасынын башчысы, филология
илимдеринин кандидаты, доцент.**

Устатым – мыкты жетекчи

Шукри Вазировичти мен устат, белгилүү окумуштуу, мыкты жетекчи, адамгерчилиги жогору, ОшМУнун эмгек сиңирген ишмери катары тааныйм. Агайды мен 1990-жылы алгачкы студенттик кезимден таанып, мен сыйлаган, урматтаган, көп кырдуу талантуу, жетекчиликте адамгерчиликте жогору койгон, компетенттүү, студенттердин жана жамааттын арасында сыйга ээ болгон, кийин мен да коллега болуп чогуу иштеген окуучусу катары илимий жана профессионалдык жактан жетишкендиктеримде салымы чоң устатым деп эсептейм.

ОшМУнун чет тилдер азыркы дүйнөлүк тилдер жана маданият факультетинде көп жылдар бою декан болуп эмгектенип, факультеттин ар тараптуу өнүгүүсүндө эмгеги зор, факультеттин тарыхында аты алтын тамга менен калган жетекчилердин бири, Мараш – Оглы Шукри Вазирович деп

тааныйбыз. Жетекчи катары, окутуучу катары биз агайды идеал тутуп, көптөгөн ийгиликтерге азыркы күнгө чейин - “Боло элек нерсени алдын ала эч качан айтпагын”, “Дайыма окуп тургула, билимиңерди өркүндөткүлө” деген насаат сөздөрүн дайыма жүрөгүмдө сактап, жеке турмушумда да практикалап келем.

Шукри Вазирович, 70 жылдык мааракениз кут болсун! Студенттериниздин атынан жана сиз тарбиялаган окуучуңуз катары жеке өзүмдүн атымдан сизге бекем ден соолук, бакубатчылык, бактылуу жашоо жана бизге окшогон окуучуларыңыз көп болушун каалайбыз. Кутман курагыңыз кут болсун, устатым!

**Бактыгуль Тургунбаева,
Дүйнөлүк тилдер жана маданият
факультетинин англис тилинин
фонетикасы жана грамматикасы
кафедрасынын башчысы,
филология илимдеринин кандидаты**

“Тынчтык” клубдары – биримдик жана көп түрдүүлүк мектеби

Жарандардын өзүн таануу “Кыргыз жараны” концепциясы Президенттин 2013-жылдын 10-апрелиндеги Жарлыгы менен бекитилген. Элдин биримдигин жана этностор аралык мамилелерди чыңдоо концепциясынын логикалык уландысы болуп саналат. 2021-2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн-өзү таануусун өнүктүрүүнүн концепциясы” КРнын Президентинин 2020-жыл 13-ноябрдагы Указы менен бекитилген.

“Кыргыз жараны” деген ким?

“Кыргыз жараны” - улутуна, динине, социалдык абалына жана жашаган аймагына карабастан, КРнын Конституциясына ылайык укуктары жана милдеттери бар Кыргызстан жараны. Ар түрдүү этностор ортосундагы ынтымакты бакубаттоо, инсандык теңдикти жана туруктуулукту камсыздоо, жарандардын бири-бирине аяр, толеранттуу мамиле жасашына өбөлгө түзүү- учур талабына айланды. Зарылчылыктан улам, ушул долбоор жаралды жана аны ишке ашыруу жолу түзүлдү.

Кыргыз жаранын өлкөнүн социалдык-экономикалык жана коомдук-саясий турмушуна катышуусу үчүн бирдей шарттарды жана мүмкүнчүлүктөрдү түзүү, коомдо көп түрдүүлүктү сактоо жана толеранттуулукту жогорулатуу жолу менен жетишилет. Толеранттуулук жана көп түрдүүлүк деген баалуулуктар ар түрдүү социалдык топтордун жана этностук жамааттардын ортосунда активдүү кызматташууну, өнөктөштүктү жана биргелешкен ишмердүүлүктү талап кылат.

Мамлекеттик тил - Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн-өзү таануусун өнүктүрүүгө өбөлгө түзүүчү маанилүү факторлордун бири болуп саналат.

“Кыргыз жараны” - инсанды тарбиялоонун жана өстүрүүнүн бир бутагы болушу керек. Бул идеяларды жайылтууда мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу органдары өзгөчө орунду ээлейт, алар бекитилген конституциялык ченемдерди ишке ашырууга жана ар бир жарандын керектөөлөрүн камсыз кылууга тийиш.

Концепциянын артыкчылыктуу багыттары:

- Кыргыз жараны деп өзүн-өзү таанууну аң-сезимдүү түшүнүүнү калыптандыруу;
- Кыргызстан элинин биримдигин чыңдоо, толеранттуулукту жогорулатуу жана көп түрдүүлүк дөөлөттөрүн урматтоону сактоо;
- Мамлекеттик тилди өнүктүрүү, көп тилдүүлүктү сактоо жана өнүктүрүү;
- Башкаруу жана чечим кабыл алуу процесстерине катышууга бирдей шарттарды түзүү;
- Саясий институттарга жана мамлекеттик бийлик органдарына карата ишенимди жогорулатуу.

«Кыргыз жараны» идеясы мектептерде

«Кыргыз жараны» концепциясын мектептерде ишке ашыруу максатында Тынчтык жана өнүгүү институту тарбынан “Тынчтык клубдары – биримдик жана көп

түрдүүлүк үчүн” долбоору ишке ашууда. Азыркы учурда жүздөн ашуун мектептерде тынчтык клубдары ачылып, Кыргызстан боюнча жети дубанда 35 клуб мини-гранттарды утуп алып, ар түрдүү иш-чараларды уюштурушту. Алар аймактык мамилени чыңдоо боюнча, социалдык абалына карабай бирдей мамилени орнотуу, конфессиялар, этностор аралык мамилелерди бекемдөө багытында ар түрдүү иш-чараларды өткөрүштү. Ош облусу боюнча 40 тынчтык клубдары бар, анын ичинен “Барпы”, “Высота”, “Төлөйкөн”, “Төө моюн”, “Кожокө” тынчтык клубдары 500 евролук мини-грант утуп, гранттык жана гранттык эмес иштерди алып барышты.

Ош шаарындагы №38 Б.Алыкулов атындагы мектеп-гимназиясынын алдында уюшулган “Барпы”, №4 С.М.Киров атындагы мектеп-гимназиясынын “Высота” жана №37 Г.Айтиев атындагы орто мектебинин “Төлөйкөн” тынчтык клубдары биргелешип, гранттык ири иш-чараларды өткөрүштү. Этностор аралык мамилени бекемдөө, достошуу максатында “Мен кыргыз жаранымын” аталышында достук фестивалын уюштурушуп, фестивалга Ош шаарындагы орус, өзбек, кыргыз тилдеринде окутулган 5 мектептин окуучулары катышышты. Анда этностор аралык ынтымакты даңазалаган ырлар, бийлер, көркөм айтуулар жана көргөзмөлөр болду. Аймактык байланышты колго алуу максатында 3 клуб биргеликте “Мекеним-менден башталат” урааны менен достук флешмобун уюштурушуп, ал Ош шаарынын көрүнүктүү, кооз жерлеринде өттү. Шаардагы тынчтык клубунун мүчөлөрүн бири-бири менен тааныштыруу жана баарлашуу максатында арт-терапия иш чарасын колго алып, клуб мүчөлөрү өздөрүнө бирдей форма жаратышты.

Социалдык мамилелерди бакубаттоо алкагында интеллектуалдык оюн өткөрүлдү. Анда Ош облусундагы мектеп окуучулары, жогорку окуу жайлардын студенттери жана окутуучулары катышышты. Шаардык денгээлде уюшулган иш чараларга Ош шаардык билим берүү башкармалыгы, Ош шаардык мэриясы, Ош шаардык маданият башкармалыгы, жергиликтүү аймактык башкармалыктар жана Ош шаардык жаштар уюму жакындан көмөк көрсөтүп келишти.

Социалдык мамилени чыңдоо жана тынчтык клубдарынын мүчөлөрүн кайрымдуулукка үндөө максатында Ош шаарындагы “Лотос” балдарүйүнө “Сенжалгыз эмессин” аталышындагы кайрымдуулук иш чара менен “Барпы” тынчтык клубунун мүчөлөрү барып келишти. Иш чаранын алкагында сүрөт тартуу конкурсу, концерттик программа жана белектерди тапшыруу аземи болуп өттү. Ошондой эле, “Барпы” тынчтык клубу өздөрүнүн мектебинде “Мээримдүү тыйын” акциясын уюштурушуп, Барпы Алыкулов мектебинде окуган аз камсыз

болгон үй-бүлөнүн балдарына керектүү окуу куралдарын тапшырышты.

Окуучулардын жер таануусуна, аймактар аралык байланыш түзүүсүнө өбөлгө жаратуу үчүн Нарын-Ош достук көпүрөсүн уюштурушту. Анда, Ош шаары жана анын тарыхы жөнүндө Ош шаарындагы “Барпы” тынчтык клубу, Нарын шаары тууралуу “Жаш күч” тынчтык клубу маалымат беришти.

Тынчтык клубдарынын 3 ай аралыгында аткарган иштерин баалоочу борбор калаабызда улуттук форум болуп өттү. Анда мамлекетибиздеги 35 тынчтык клубдарынын ишмердүүлүктөрү угулуп, талкууланып, кийинки кадамдар тууралуу кеп-кеңештер айтылып, 3 айлык долбоордук иш чараларыбыз ийгиликтүү жыйынтыкталды.

Тынчтык клубун кантип уюштурса болот?

Тынчтык клубунда 15 окуучудан турган команда керек жана тынчтык клубуңузга ат бересиз. Аны жалпы добуш берүү менен тандасаныз болот же демилгени колго алгандын сунушун кабыл алыңыз. Социалдык тармактардагы баракчаңызга ушундай ат коюнуу унутпаңыз. Клубду таанымал кылуу жана анын өзгөчөлүгүн баса белгилөө үчүн клубдун аталышында “тынчтык клубу”, “клуб мира”, “peace club” деген сөздөрдү колдонуу сунушталат.

Социалдык тармактарда баракчаларды ачыңыз! Сиздин клубуңуз көбүрөөк таанымал болуусу үчүн баракчаңызды түзүп жатканда баракчанын аталышына сөзсүз “Peace club”, “Клуб мира” жана “Тынчтык клубу” деген аталыштарды кошуп жазыңыз Бул сиздин клубуңуздун өзгөчөлүгүн айгинелейт жана сиздерди башка тынчтык куруучу уюмдардын арасынан бат таап алууга шарт түзөт. Учурда ачылган тынчтык клубдарынын баракчаларын көрүп иш алып барсаңыз болот же болбосо ар облуста ачылган тынчтык клубдары бар, инстаграм же фейсбук баракчаларына жазып кайрылсаңыздар, жардам берүүгө ар бир тынчтык куруучу же координаторлор даяр.

ТЫНЧТЫК КЛУБУНУН КАНДАЙ ПАЙДАСЫ БАР?

- Тынчтык клубу - бул окуучулардын жана мугалимдердин ыктыярдуу бирикмеси;
- Жаштар менен тынчтыкты орнотуу иштерин институтташтыруунун бир ыкмасы;
- Тынчтык маданиятын жайылтуу, тынчтыкка тарбиялоо жана чыр-чатактардын алдын алуу боюнча иш алып баруу;
- Мектеп администрациясы менен милдеттүү түрдө макулдашуу менен кеминде 2 мугалим жана 15 окуучудан куралган топ;
- Инсандык өнүгүүгө багытталган, окуучуларда ийкемдүүлүктү калыптандыруучу коомдук иш чаралардын бир бөлүгү.

“Тынчтык клубдары- биримдик жана көп түрдүүлүк үчүн” долбоорунун алкагында бардык тынчтык клубдары:

1. Этностор аралык мамилелерди бекемдөөгө арналган иш-чараларды;
2. Аймактар аралык ынтымакты чыңдоо боюнча иш-чара;
3. Социалдык тараптардын ынтымагын чыңдоочу иш-чараларды;
4. Диндер аралык мамилелерди бекемдөө боюнча иш-чараларды өлкөнүн 7 дубанында өткөрүштү.

Тынчтык клубунун ишмердүүлүгүнүн негизги багыттары:

Тынчтык курууга салым кошуу; Өспүрүмдөр арасында укук бузуулардын алдын алуу жана коомчулуктагы коопсуздукка көмөктөшүү үчүн кызыкдар тараптар менен кызматташуу;

Тынчтык клубдарынын уюмдук дараметин күчөтүү жана окуучулардын инсандык өнүгүүсүнө көмөктөшүү.

Тынчтык клубдун кандай пайдасы бар?

- > Окуучуларда ийкемдүү көндүмдөр жогорулайт;
- > Окуучулардын коомго аралашуусуна кеңири аянтча түзүлөт;
- > Окуучуларда топтор менен иш алып баруу жөндөмдүүлүгү өрчүйт;
- > Окуучуларда ар тараптан инсандык өнүгүү болот;
- > Окуучулардын сынчыл ойлому өсөт;
- > “Кыргыз жараны” концепциясын жайылтууга салым кошот;
- > Окуучуларда оратордук жана лидерлик сапаттары жакшырат;
- > Окуу процессинин кызыктуу өтүүсүнө өбөлгө түзөт;
- > Окуучулар убактыларын пайдалуу өткөрүшөт.

Жыйынтыктап айтканда, «Тынчтык клубдары» ар бир мектептерде уюштурулуп, максаттуу иш алып баруусу абзел. Анткени тынчтык клубу, баланын руханий өсүшүнө, адамдык улуу сапаттарынын калыптанышына, толеранттуу инсан болуп жетилишине чоң түрткү берет.

Асылгүл Наркулова, Аида Тагаева, Ош шаарындагы №38 Барпы Алыкулов атындагы мектеп-гимназиясындагы “Барпы тынчтык” клубунун координаторлору

Ибраим агайдан дидактикалык кеңештер

Бүгүн мен өмүрүмдө биринчи жолу чыныгы "агай" болдум, аябай толкунданып турам. Англис тилин окутуу боюнча бир жеке менчик мектеп менен келишим түзүп, пилоттук долбоор баштадык. Биздин максатыбыз 80 күндүн ичинде 3-класстын 20 окуучусун эркин сүйлөтүү. Метод жөнөкөй, ийгиликтүү болуп кетсе, бардык каалоочу окуу жайларга жайылтабыз. Азырынча эки мугалим сабак өтөбүз. Бүгүнкү тажрыйбабызда төмөнкүдөй ыкмаларды колдондук:

1. Сабак учурунда бир дагы орус тилин аралаштырган жокпуз.

2. Бир саатта бир гана сөздүн ар түрдүү жагдайда айтылышын үйрөтүп чыгабыз.

3. Сабактар куурчак театры формасында өтөт. Агай катары мен жардамчы менен жана окуучуларым менен коёнектин атынан гана сүйлөйм. Балдарга куурчак менен сүйлөшүү кызыктуу болот.

4. Балдарга чет тилде сүйлөө менен бирге ойлоону да, бири-бирин урматтоону да үйрөтөбүз. Аны жардамчы экөөбүз кызыктуу диалогдор менен көрсөтүп беребиз. Балдар бизди туурайт.

5. Балдар чарчап, тажап бара жатканы байкалганда тилди ыр, мультфильм, кино аркылуу үйрөтүү ыкмасын кошобуз.

6. Жакшы окуган балдарды биз ошол класстагы өнөктөшүбүз катары карайбыз. Ал эми жаман окуган баланын шыгын, талантын ачууга өзгөчө көңүл бурулат. Баалоодо баарына тең "жакшы" деген гана баа коёбуз. Ал эми мугалим катары биз өзүбүзгө да баа беребиз. Ал баа класстагы эң жаман окуган окуучу жакшы окуй баштаганда коюлат.

7. Биздин негизги максат - балдарга чет тилди гана эмес, бардык предметтерди өз алдынча кызыгып окууга шыктандыруу, жол көрсөтүү.

Ошентип, биринчи сабак ойдогудай өттү. Окуучуларыбыз класстан кеткиси келбей араң кетишти. Ушул долбоорубуздун жүрүшүндө бардык тажрыйбабызды, ийгилик менен кемчиликтерди, байкоолорубуздун толук жазып турмакчыбыз. Жакшы жагы болуп калса, жаш педагогдор да өз ишинде пайдаланышын каалайбыз. Ушул эле ыкмаларды кыргыз тилин окутууда колдонсо болот.

Балдардын коопсуздугу үчүн мектептин атын атабайбыз жана балдардын жүзүн көрсөтпөйбүз. Ийгилик болсун! Рахмат!

Келгиле, башканы коюп балдарыбыздын билими тууралуу сүйлөшөлү. 3-класстын жыйырма баласына жардамчы экөөбүз англис тилин окутуу жатканыбызга үчүнчү күн болуп калды. Ишенесиздерби, балдарга билимди жуктуруу ушунча оңой экен. Үч күндүн ичинде эле бүт класс бири-бири менен кыска диалог куруп сүйлөй баштады. Бир окуучубуз гана эки күндөн

бери ооруп келбей жатат, биз ошого аябай кабатырбыз. Ал келгенде классты сөзсүз кууп жетиши керек. Бүгүнкү тажрыйбабыз төмөнкүдөй болду:

1. Адегенде эле жардамчы экөөбүз эң оңой диалог менен, колубузга пикачу жана коёнек оюнчуктарды кармап алып ролго кирип, англис тилинде чакан куурчак театрын коюп бердик. Балдар кунт коюп угушту.

2. Андан кийин окуучулар кезектешип, эки экиден бул куурчактарды алып биздин диалогду кайталашты.

3. Жардамчы балдардын кечээги сабагын эстетемке, алардын кечээ тарткан сүрөттөрүн алып чыгып бир-бирден сүйлөттү.

4. Кезекти мен алып, балдарды "сабак учурунда аябай чурулдап алгыла" деп, беш-он минуттай чурулдаттым. Бирок, ошол чурулдаган маалында ар бир бала англис тилинде билген сөзүнүн баарын башаламан кыйкырып айтышы керек. Нью-Йорк биржасындай. Алар чурулдап атышканда ар биринин жанына барып, бирден сөздү шыбырап коюп жаттык. Балдарга аябай жакты. Себеби, алар класста "тынч олтурбагыла!" деген сөздү биринчи жолу угушту.

5. Жардамчы окуучуларды тынчтандырмакка англис тилинде ырга кезек берди. Баары сонун ырдашты, жыргашты.

6. Акырында сабактын бүтөөрүнө 12 минут калганда жардамчы биздин эки каарманыбыз - пикачу менен коёнекти тартып, алдына өзүңдүрдүн ысымыңарды англисче жазгыла деген тапшырма берди. Биз алфавитти үйрөткөн жокпуз. Өздөрү ойлонуп, каалагандай жазышы керек болду.

7. Сүрөт тартып жатканда мен ар бир баланын жанына барып, акырын үн менен баштагы диалогду эки сыйрадан кайталатып чыктым. Башкача айтканда, окуучулар ар бири сүрөт тартуу маалында эле биз менен англисче сүйлөштү. Ал эми жардамчы ошол эле маалда ар бир баланын жанына барып, алардын сүрөттөрү тууралуу англис тилинде гана (бир дагы орусча аралаштырбастан) жакшы сөздөрүн, алкоосун айтып, атайын камдап келген жылдызчаларын чаптап берип жатты. Балдар туура бир саатка белгиленген сабактан чыккысы келбей, класс жетекчиси келип, 10 минут дегенде араң алып чыгып кетти.

P.S. Долбоор тууралуу: Бишкектеги жеке менчик мектептердин биринде балдарга кыска убакыттын ичинде англис тилин үйрөтүү боюнча пилоттук долбоор баштадык. Бул аракетин биз ийгиликтүү аяктаса, тажрыйбабызды бардык каалоочу мектептерге жайылтабыз. Ийгилик болсун!

Жыйырма баланы кыска убакыттын ичинде англис тилинде сүйлөтүү боюнча 4-сабактан алынган сабактар:

1. Класста бир жарым минут кечигип келсем, жардамчы балдарга түстөр тууралуу англисче ырды экрандан коюп берип, чогуу ырдагып жатыптыр. Сырттан кирерим менен мен дагы аларга кошулуп ырдап кеттим. Биз балдарга green деген түстү жашыл деп которгон жокпуз. Жөн гана колубуз менен жаңсап, green деген сөздүн жашыл экенин жеткирдик.

2. Андан соң куурчак театр менен мындан мурдагы диалогдордун баарын кайталап келип, эң акырына "Сага кандай түс жатат?" деген суроону жана анын жообун коштук. Түстөрдүн баарын жаттатып кыйнаган жокпуз, класстын ичиндеги, үстүбүздө кийип турган кийимдердеги түстөрдү көрсөтүп сөз жаттоо эле жетиштүү болду.

3. Биздин метод башкача экенин балдар түшүнүп алышыптыр. Өздөрүн эркин сезип, шоктонуп ойногон учурлары көп болду. Биз дагы деле "тынч олтургула" дебестен, ар бир баланын артынан кууп барып, ойноп жаткан жеринен диалогдорду, түстөрдү кайталатып жаттык. Бир маалда балдардын бир тобу терезеден кызыктуу нерсе көрүп ошол жакка чуркап кетти, биз дагы алардын артынан чуркап барып, сырттагы асмандын, жалбырактардын, дубалдын түстөрүн көрсөтүп, айттырдык.

4. Сабак учурунда сөздөрдү, сүйлөмдөрдү баары тегиз жатка айтышына көңүл бурдук. Ошол эле учурда сөздөрдүн туура айтылышына, туура жазылышына анча маани берген жокпуз. Мисалы, түстөрдүн сүрөтүн тартуу маалында, сөздөрдү ким кандай укса, ошондой жазып жатышты. Балдарды оңдогон жокпуз. Favorit, grin, kalog дегендей жазып жатышты. Туура жазууну, тилдин эрежелерин үйрөтүү азыр эрте, бала адегенде туура сүйлөй башташы керек деген чечимге келдик.

5. Сөз көптүк санда айтылганда аягына "s" жалганат, аге артикль колдонулат дегендей баш ооруларды алып салып, жөн гана өзүбүз туура сүйлөп жаттык. Такыр түшүнүшө албай жатканда, сейрек учурларда гана жардамчымын сөздөрүн мен кыргызчага которуп берип жаттым.

6. Балдарды биз окуучу эмес, өзүбүздүн падышаларыбыз, ал эми биз өзүбүздү мугалим эмес, аларды алдап-соолап билимге азгырган Шахрезадалары катары элестетип көрдүк. Балдарды күч менен тарбиялоо же дрессировкалоо эмес, өздөрүн туйгузбай билимге сугарып салууну көздөдүк.

7. Эртеңки теманы мен ата-эне тууралуу кылалы деп сунуштадым. Менин акыл карачач жардамчы: "Агай, балдардын кээ бирлеринин атасы же апасы жок болуп калышы ыктымал. Андыктан, бул темага тийбей туралы" деген акылын ортого салып, андан башка темага токтолдук.

P.S. Бул Бишкектеги жеке менчик мектептердин биринде башталган 80 күндүк пилоттук долбоор. Эгер ийгиликтүү болуп кетсе, келечекте кыргыз тилин окутууга да пайдалансак болот. Рахмат!

Англис тилин 3-класстын жыйырма окуучусуна окутуу боюнча бүгүнкү тажрыйбабыз:

1. Бош убакытта эмне кылганды жактырасың? Же менин хоббим деген теманы кеңири талкууладык. Балдар жакшы көргөн оюндарын улам эстеп айткан сайын жаңы сөздөрдү өздөрү эле бизден сурап билип алышты. Айрымдары "менин хоббим" деген англисче кантип жазылат? деген суроолорду беришип, туура жазылышын үйрөнүп алышты. Биз балдарды темага болушунча кызыктырып, бизге өз алдынча суроо бергендей шарттарды түзүп жаттык. Бала мугалимге суроо бере баштаганда - билим ала турган эшиги ачылган учуру деп эсептейбиз. Бүгүн суроолор көп болду.

2. Куурчак театрыбыз жакшы иштеп жатат. Жардамчы пикачу куурчагы аркылуу, мен коёнек оюнчук аркылуу балдардын мээримин алуудабыз. Бала мугалимди ата-энесиндей жакшы көргүсү келет, бирок мугалим көпчүлүк учурда дистанция кармашы зарыл. Эркелетүүгө болбойт. Бирок, куурчактар аркылуу бул маселе чечилет. Кантип? Кичинекей окуучу кыз аябай кубанганда колубуздагы куурчакты сурап алып, колдору менен бекем кысып, өз алдынча англисче сүйлөшүп жатты. Кандай сонун көрүнүш!

Биз балдар менен мугалимдин ортосунда куурчак театры аркылуу көпүрө курдук. Балдардын тилин таптык. Эгер балдардын тилин таппасаңыз, анда кайсыл тил болбосун, кандай предмет болбосун анын дүйнөсү кабыл албайт.

3. Акыл карачач жардамчы бүгүн ар бир балага бирден папка камдап келиптир. Ар бир баланын тарткан сүрөттөрүнө психологиялык анализ жүргүзүптүр. Анын бир сөзү мени ойлонтту. "Агай, окуучубуздун бирөө абдан агрессивдик түстөрдү колдонуп жатат. Тарткан сүрөттөрүнүн мазмуну да аябай оор. Бул бала үйүнөн мээрим көрбөйт. Атасы же апасы менен сүйлөшүп, балага болгон мамилени өзгөртүүбүз керек. Бул балага мээрим бербесек, англисчени дагы, башка сабактарды да окубай коёт. Келечекте биздин ар бир окуучубуздан жакшы адам гана чыгышы керек!", деп, анын бир апта бою тарткан сүрөттөрүн көрсөттү. Бул маселени дем алыш күндөрү ойлонмой болдук. Кааласаңыздар, сиздер дагы акыл кошсоңуздар болот.

4. Ар бир күндө бирден тема, кеминде бирден жаңы сөз деген принципти бекем карманып жатабыз. Ошондо, биздин окуучулар 80 күндө минимум 80, максимум 200-300 англисче сөздү колдонуу сүйлөгөндү, түшүнгөндү, жазганды, ошол сөздөр жана темалардын айланасында ойлонгонду үйрөнүп алышат. Балдар сүрөт тартып жаткан маалда, же шоктонуп ойноп жаткан маалда эжекеси экөөбүз ар биринин жанына барып, буга чейин үйрөнгөн сөздөрүн, диалогдорун кайталаттырып жатабыз. Бул ыкма "деңизге түшүүнү тайыз жээгинен баштап үйрөтүү" деп аталат. Ошентип, биздин деңиз бир аптага тереңдеди, келерки аптада мындан да көп жаңы сөз, жаңы диалогдор кошулуп олтуруп, мындан дагы терең жагына барабыз. Биздин жөжөлөр азырынча жакшы сүзүп келе жатышат. Тил үйрөтүүдө окуучуларду дароо эле деңиздин ортосуна алпарып ыргытып ийсениз, чөктүрүп алышыңыз ыктымал. Биздин азыркы билим системасы, негедир, дал ошондой туюлат.

5. Англис тилин үйрөтүү боюнча биздин усул биз окута баштаган ар бир балага персоналдык усул болуп эсептелет. Кантип? Биз бир дагы окуу китебин үлгү катары алган жокпуз. Подземкадан (Бишкектеги жер астынан өтүүчү жолдогу дүкөндөр ушундай аталат-редакция) англис тилин окутуу боюнча ар түрдүү китептерди сатып алып, даяр китептерди, сөздөрдү, шаблондорду пайдаланган жокпуз. Биз өзүбүздүн окуучуларыбыздын жүрүм-турумун, жөндөмүн, кызыгуусун, эне тилинде колдонгон сөздөрүн изилдеп, ошого жараша ар бир сабакты өзүбүз ойлоп таап жатабыз. Мындай ыкма балдарга аябай жагууда. Бүгүн бизди кабатыр кылган бир гана нерсе болду. Үч окуучубуздун аптанын аягы деп ата-энелери мектептен эрте алып кетишип, биздин сабакка катышпай калды. Ошондон улам биздин бир нерсеге көзүбүз жетти: балдардын терең билим алуусуна эң биринчи кезекте ата-энелери жоопкер болушу зарыл.

P.S. Бул долбоор Бишкектеги жеке менчик мектептердин биринин 20 окуучусун 80 күндүн ичинде англис тилинде эркин сүйлөтүүгө багытталды. Биздин максатыбыз - эгер пилоттук долбоорубуз ийгиликтүү болуп калса, жаңы усулду каалоочу мектептердин бардыгына жайылтуу. Колдооңуздарга рахмат!

Ибраим Нуракун уулу,
Медиа устат, журналист, педагог
 (уландысы кийинки санда)

"Дидактика"
 ОшМУнун профессордук-окуучулуку курамынын илимий педагогикалык, маалыматтык гезити
Башкы редактор:
 Тургунбай АЛДАКУЛОВ

Редакциялык кеңеш:
 Н.Мапаева, Г.Жутанова, А.Батыралиев,
 Б.Оморкулов, М.Ниязалиев,
 З.Нуралиева, М.Осмонали кызы
Корректор: М.Турсунбекова
Фото кабарчы: Р.Макутов
Дизайнер:
 Дүйшөнбек Бектемир уулу

Кол жазмалар, фото-сүрөттөр кайра кайтарылбайт жана кат жүзүндө жооп берилбейт. Жарыяланган материалдар редакциянын толук көз карашын билдирбейт. Макалалардагы фактылар үчүн авторлор өздөрү жооптуу. Гезит редакциянын компьютердик борборунда төрөлип даярдалып, "ММКны колдоо борбору" басмаканасынан басылды.
 КРнын Юстиция министрлигинен каттоодон өткөн күбөлүктүн каттоо нумуру 10155. Күбөлүк 003799

Банктагы реквизиттер:
 Инн 00207199610017,
 р-с. 4407011103007617,
 «РСК-Банк» Ош филиалы, Ош шаары
 БИК 129039
 Редакциянын дарегі: Ош шаары, Ленин көчөсү-331,
 ОшМУнун башкы имараты, 219-каана.
 Гезит "Принт Мастер" ЖЧКсынын басмаканасында басылды.
 Нускасы: 1300 Буюртма №354

КЕЧИРИМДҮҮЛҮКТҮН ЖАН ЧЫДАГЫС ООРДУГУ

Мугалим сабакта окуучуларына кайрылды: “Жашоо сыноосуна катышууну каалайсыңарбы?” Мугалимин аябай жакшы көргөн окуучулар сунушту дароо кабыл алышат. Анда мугалими:

- Эмесе, мындан ары бардык айткандарымды аткарууга сөз бергиле.
- Макул! – дешти окуучулар бир ооздон.
- Анда эртеңки тапшырмага даярдангыла. Баарыңар бирден баштыкка 1кг. картошка салып келгиле.

Окуучулар бул тапшырмадан эч нерсе түшүнө алышпаса да, эртеси эрте менен бардыгы картошка салынган баштыгы менен келишти. Мугалим таңыркап турган окуучуларга карап:

- Эми ак кагазга бүгүнкү күнгө чейин силерди капа кылган кишилердин атын жазгыла. Эч кечире албай келаткан адамыңардын аттарын бирден картошкага ороп, баштыгыңарга салгыла!

Окуучулар мугалиминин айтканын аткарышып, “эми эмне болот?” дегенсип, суроолуу карап турушту. Мугалим:

- Бир апта бою кай жакка барсаңар да бул баштыкты өзүңөр менен чогуу көтөрүп жүргүлө. Жаткан жериңерде, мектепте, үйдө, автобуста, деги койчу,

бардык жерде силер менен бирге болуусу зарыл.

Арадан бир апта өтөт. Мугалим класска кирип-кире электе окуучулары даттанып баштайт:

- Агай, картошкалар жыттана баштады!
- Агай, ишенсеңиз, адамдар бизге башкача көздөр менен карай баштады!
- Зеригип кеттик!
- Чарчап, тажап калдык!

Мугалим күлүмсүрөп окуучуларына кайрылат: Баштыкта жыттанып кеткен картошкалардын сыртына кечирбей келген кишиңердин аттары жазылган беле?

Окуучулар бир ооздон “ооба!” дешти.

- Эми карап тургула. Биздин жан дүйнөбүз да ошол баштык сыяктуу. Башкалардын кемчилигин кечирбей жан дүйнөбүздө сактап жүрө берсек өзүбүздү өзүбүз жагымсыз жүк менен жазалайбыз. Рухубузду пайдасыз жүктөн арылтуу канчалык маанилүү экенин эч качан унутпагыла. Биз көбүнчө кечирүүнү башка адамга жасаган жакшылык деп ойлойбуз. А бирок, башкаларды кечирүү, биринчи кезекте өзүбүзгө жасалган жакшылык болуп саналат.

“Илхам аңгемелеринен” алынды

ӨЗГӨРҮҮ

Жаш жана курч кезимде учу-кыйыры жок кыялдарым менен дүйнөнү өзгөртүүнү кааладым. Акылым кире баштаганда дүйнө өзгөрбөй турганын түшүндүм. Андан соң кыялдарымды кыскартып, жалгыз гана мамлекетимди өзгөртүүнү чечтим.

Бирок, арадан кайсы бир убакыт өткөндөн кийин байкасам, мамлекетимде да өзгөрүүнүн жышааны көрүнбөдү. Улгайып калганымда эң акыркы күчүмдү топтоп жалгыз гана үй-бүлөмдү өзгөртүүгө аракет кылдым. Тилекке каршы, бул мезгилде көп нерсе кеч болуп калган экен.

Канча аракет кылсам да, балдарымды өзгөртүүгө күчүм жетпей койду.

Азыр болсо өлүм төшөгүндө жатып, өз каттамды көз алдымдан өткөрүп жатам. Эгер мага баарын кайра баштан баштао мүмкүнчүлүгү берилгенде эң башта өзүмдү өзгөртүп, андан кийин үй-бүлөмө үлгү болуп, аларды да өзгөртө алат белем? Үй-бүлөмдөн алган күч-кубат менен мамлекетимди дагы алдыга тартууга аракет жасап, балким дүйнөнүн өзгөрүшүнө себепчи болор белем?

БИР КҮНДҮН КУРАМЫ

Төмөндөгү аты аталган нерселерди таза түрүндө көңүл идишине салабыз.

- Бир ууч “Кутман таң”
- Бир ууч “Кутмандуу күн”
- Азыраак “Көңүл буруу”
- Бир чымчым “Түшүнүктүүлүк”
- Каалашыңызча “Назиктик”
- Бир канча ууч “Жылмаюу”
- Бир чай кашык

“Толеранттуулук” кошобуз.

Бардыгын өтө таза абалда “көңүл” деп аталган идишке салып мээримдүүлүк үнү менен жууруйбуз. Акыл көмөчүндө

бышырган соң, жыгты бардык жерди аңкыга баштаган кезде үстүнө сезим шербетинен куюп, тындырып коёбуз. Көңүл идишинен абайлап турмуш үстөлүнө чыгарабыз. Үстүн сүйүү мармеладдары менен кооздоп, күн желесинин бөлүктөрүнөн сээп, жакындарыбызды жашоо дасторконуна чакырабыз.

Күндө жеп, жашоонузду ырахатка бөлөнүз. Бул азыкты эгерде башкалар менен бөлүшүп жесеңиз, ого бетер ырахатка батасыз.

Жашоо – бул сүйүү, сүйө бил

- Жашоо – бул сулуулук, көрө бил.
- Жашоо – бул бакыт, даамын сезе бил.
- Жашоо – бул кыял, ишке ашыра бил.
- Жашоо – бул күрөш, туруштук бере бил.
- Жашоо – бул милдет, аткара бил.
- Жашоо – бул оюн, эс ала бил.
- Жашоо – бул байлык, пайдалана бил.
- Жашоо – бул табышмак, чечмелей бил.
- Жашоо – бул ант, кадырлай бил.
- Жашоо – бул кайгы, сабыр кыла бил.
- Жашоо – бул ыр, аткара бил.
- Жашоо – бул күч, туруктуу боло бил.
- Жашоо – бул сүйүү, сүйө бил.

УБАКЫТ БӨЛ

- Иштөөгө убакыт бөл, бул ийгиликтин ачкычы.
- Ойлонууга убакыт бөл, бул күчтүүлүктүн жана чыдамкайлыктын булагы.
- Эс алууга убакыт бөл, бул жаш бойдон калуунун сыры.
- Окуу үчүн убакыт бөл, бул билимдин кенчи.
- Ибадат үчүн убакыт бөл, бул кайраттуу болуунун дарысы.
- Досторуңа убакыт бөл, бул бакыттын булагы.
- Сүйүү үчүн убакыт бөл, бул жашоонун мааниси.
- Күлүү үчүн убакыт бөл, бул жашоонун кыйынчылыктарын жеңилдетет.
- План жазуу үчүн убакыт бөл, бул убакытты үнөмдөөгө жардам берет.

КЕҢЕШ

Бир жылдын камын ойлонсоң, урук эк. Он жылдын камын ойлосоң, дарак отургуз. А эгер жүз жылдын камын ойлосоң, келечек муунга билим бер. Урук эксең, бир жылда тушүмүн аласың. Дарак отургузсаң, он жылда мөмөсүн жейсиң. Жаш муунга билим берсең, келечек муун жүз жылдап үзүрүн көрөт.

Бирөөгө балык берсең, бир күн тойгузасың. Бирок ага балык кармаганды үйрөтсөң, аны өмүр бою тойгузган болосуң.

КОРКУУ

- Адамдардын көбү жоготуудан корккондуктан, табышуудан да коркушат;
- Өздөрүн сүйүүгө ылайык көрбөгөндүктөн, сүйүүдөн да коркушат;
- Дайыма жоопкерчиликке түрткөнү үчүн адамдар ойлонуудан коркушат;
- Сыналуу жана сындалуудан корккондуктан, сезимдерин билдирүүдөн коркушат;
- Кабыл алынбай калуудан корккондуктан, сезимдерин билдирүүдөн коркушат;
- Жаштыктын кадырына жетпегени үчүн, картайгандан коркушат;
- Көзгө басар бир иш жасабаганы үчүн унутулуп калуудан коркушат;
- Жашаганды билбегендиктен, өлүмдөн коркушат;
- “Башкалар эмне дейт” деген ой менен жашагандыктан, адамдардын көбү жашоодон коркушат.